

КЛАСИЧНИЙ ПРИВАТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра соціальної роботи та богослов'я

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

ЗП 3. Соціологія релігії

2026 - 2027 навчальний рік

Викладач	Облес Ірина Ігорівна
Контактний телефон	+38(050)578-80-88
Ідентифікатор та код доступу (Zoom / Google Meet)	627-221-2202, код доступу 902114
E-mail:	obirig@gmail.com
Сторінка курсу на сайті підтримки навчальних програм КПУ	http://www.zhu.edu.ua/cpu_edu/course/view.php?id=3557
Консультації	Консультації проводяться в дистанційному режимі за попереднім погодженням із викладачем через месенджери або електронну пошту

ІНФОРМАЦІЯ ПРО НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ

Рівень вищої освіти	Другий (магістерський)	
Галузь знань	В Культура, мистецтво та гуманітарні науки	
Спеціальність	В8 Богослов'я	
Освітня програма	Богослов'я	
Форма навчання	Очна (денна), заочна	
Мова викладання	Українська	
Курс (рік навчання), семестр	Курс 1, семестр 1	
Цикл підготовки	Загальної підготовки	
Статус дисципліни	Обов'язкова	
Обсяг дисципліни	Кількість кредитів ECTS	3
	Загальна кількість годин	90
	Аудиторних годин	32
	Лекції	16
	Практичні	16
	Самостійна робота	58
Форма контролю	Екзамен	
Попередні компоненти (Пререквізити)	-	
Паралельні та подальші компоненти (Постреквізити)	-	

МЕТА, ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета навчальної дисципліни

Познайомити здобувачів освіти із варіантами бачення предмета, специфіки, завдань, методології конфесійного (зорієнтованого на апологію релігії) й академічного (досліджує релігію зі світських позицій) релігієзнавства, основними етапами розвитку соціології релігії; надати знання про феномен релігії, особливості релігійних систем різних народів і різних часів.

Завдання навчальної дисципліни:

- вивчення специфіки сучасних релігійних процесів, їх впливу на людську свідомість;
- дослідження особливостей взаємодії релігії з іншими соціальними інститутами;
- формування духовних цінностей людини та суспільства;
- засвоєння базових положень соціального аналізу релігійних інституцій;
- характеристика головних концепцій у межах соціологічного вивчення релігії;
- засвоєння сучасних підходів вивчення соціальних фактів в сфері релігійного життя.

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні знати:

- сутність та генезу релігії як соціального інституту;
- основні поняття та категорії соціології релігії;
- основні соціологічні підходи до аналізу компонентів формування релігійного світогляду;
- тенденції розвитку основних релігійних течій сучасності;
- основні підходи вивчення релігії як соціального інституту та методах його дослідження.

Після вивчення дисципліни студенти повинні вміти:

- аналізувати вплив релігії на розвиток соціального життя;
- оперативно вирішувати соціальні проблеми, пов'язані з віросповіданням та релігійними конфліктами шляхом збору та аналізу емпіричних соціологічних даних;
- здійснювати соціологічне забезпечення вирішення міжконфесійних конфліктів;
- забезпечувати соціологічну підтримку інституту релігії;
- здійснювати координацію інформаційних потоків з метою задоволення релігійних потреб населення;
- аналізувати особливості взаємозв'язку релігії як соціальної інституції із іншими формами суспільного буття.

КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у сфері богослов'я або у процесі навчання, що передбачають проведення досліджень та/або здійснення інновацій за невизначеності умов і вимог.

Загальні компетентності:

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 2. Здатність використовувати основи філософських знань для формування світоглядної позиції.

ЗК 3. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів), соціально відповідально та свідомо.

- ЗК 4. Навички міжособистісної взаємодії.
- ЗК 5. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.
- ЗК 6. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.
- ЗК 7. Здатність використання сучасних соціально-комунікативні технології

Спеціальні (фахові) компетентності:

- СК 1. Здатність аналізувати основні етапи та закономірності історичного та релігійного розвитку суспільства для формування громадянської та патріотичної позиції.
- СК 2. Здатність використовувати основи правових знань в різних сферах професійної діяльності.
- СК 3. Здатність толерантно сприймати релігійні соціальні, етнічні, конфесійні та культурні відмінності.
- СК 8. Здатність використовувати основи релігієзнавчих знань для формування світоглядної позиції та міжконфесійного спілкування.
- СК 10. Здатність до антропологічного, світоглядного та духовно-морального аналізу та розуміння внутрішньої антропологічної практики релігійних конфесій.

Програмні результати навчання:

- РН 2. Демонстрація сформованості сукупності релігійних переконань, оцінок, поглядів та принципів, які визначають загальне бачення та релігійне розуміння світу і місце особистості у ньому, а також її релігійні позиції, програми поведінки та діяльності.
- РН 3. Розуміння необхідності балансу між свободою та відповідальністю в демократичному суспільстві, визнання власної відповідальності за свої вчинки, дотримання стандартів професійної етики, адаптація своєї поведінки до прийнятих системних цінностей.
- РН 5. Самостійність і відповідальність у роботі, професійна повага до етичних принципів, демонстрація професійної, соціальної та емоційної поведінки.
- РН 6. Уважне вислуховування співбесідника, чутливість до соціальних проблем, повага до індивідуального та культурного різноманіття.
- РН 7. Здатність будувати ефективну взаємодію на рівні ділових, масових, публічних, організаційних комунікацій; вміння аналізувати процес комунікації з точки зору доцільності використання різних комунікаційних технологій; розробка проектів з використанням різних прикладних соціально-комунікаційних технологій; вміння забезпечувати ефективні комунікації відповідно до сфери: соціальної, політичної, культурної тощо.
- РН 8. Демонстрація знань основних етапів та закономірностей історичного та релігійного розвитку суспільства, уміння проводити його аналіз з метою формування громадянської та патріотичної позиції на сучасному етапі; вміння використовувати теоретичні знання для формування політичних переконань та свідомої патріотичної позиції.
- РН 9. Демонстрація правових знань в різних сферах діяльності, зокрема правових актів релігійного спрямування.
- РН 10. Демонстрація норм особистісної поведінки в колективі, популяризація толерантного сприймання релігійних, соціальних, етнічних, конфесійних та культурних відмінностей.

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Розділ 1. Релігія як суспільний феномен

Тема 1. Загальні особливості функціонування соціології релігії

Тема 2. Взаємодія людини та релігії в соціумі

Розділ 2. Суспільна природа релігії

Тема 3. Релігія та основні соціальні інститути суспільства

Тема 4. Християнське віровчення та християнський культ у сучасному українському суспільстві

Розділ 3. Релігія та суспільство: особливості взаємодії

Тема 5. Реалізація релігійної толерантності та свободи совісті в українському соціумі

Тема 6. Роль християнства та видатних історичних особистостей у розвитку духовності українського соціуму

ФОРМИ КОНТРОЛЮ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Контроль результатів навчання та рівня сформованості компетентностей здобувачів здійснюється на засадах прозорості та академічної доброчесності відповідно до Положення про критерії оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у Класичному приватному університеті. http://virtuni.education.zp.ua/info_cpu/node/5478

У процесі вивчення навчальної дисципліни використовуються такі види контролю:

1. **Поточний контроль:** здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних та семінарських занять, перевірки завдань самостійної роботи, виконання тестів на Віртуальній аудиторії КПУ. Включає оцінювання теоретичної підготовки (усні відповіді, активність у дискусіях, тести) та перевірку практичних навичок (індивідуальних завдань за темами тощо).

2. Семестровий (підсумковий) контроль:

проводиться у формі **екзамену** та передбачає виконання екзаменаційного тесту.

Особливість оцінювання: всі види поточного і семестрового контролю оцінюються викладачем за **100-бальною шкалою**.

Для оцінювання студентів використовується система накопичування балів. Згідно з «Положенням про організацію освітнього процесу в КПУ» підсумкова оцінка з дисципліни виставляється за 100-бальною шкалою з наступним переведенням у національну шкалу та шкалу ECTS.

Загальний підсумковий бал за дисципліну (за 100-бальною шкалою) формується як середньозважена величина на основі всіх поточних і підсумкових оцінок здобувача, отриманих протягом семестру, з урахуванням питомої ваги кожного виду діяльності.

$$\text{Підсумковий бал} = (B_1 \times k_1) + (B_2 \times k_2) + \dots + (B_n \times k_n) + (B_{\text{екз.}} \times k_{\text{екз.}})$$

де:

$B_1, B_2, B_3, \dots, B_n$ – бали за виконання завдань поточного контролю на практичних (семінарських) заняттях, самостійної та індивідуальної роботи, виставлений за 100-бальною шкалою; $k_1, k_2, k_3, \dots, k_n$ – вагові коефіцієнти відповідного виду контролю;

$B_{\text{екз.}}$ – бал за підсумковий семестровий контроль (екзамен), виставлений за 100-бальною шкалою (за наявністю); $k_{\text{екз.}}$ – ваговий коефіцієнт підсумкового семестрового контролю (екзамену).

Сума вагових коефіцієнтів поточного та підсумкового контролю дорівнює 1

$$k_1 + k_2 + k_3 + \dots + k_n + k_{\text{екз.}} = 1$$

Структура компонентів оцінювання та їх питома вага

Види навчальної діяльності здобувача	Шкала оцінювання завдання	Ваговий коеф.	Питома вага у загальній оцінці
Розділ 1. Релігія як суспільний феномен			
Тема 1. Загальні особливості функціонування соціології релігії			
Робота на семінарському занятті / самостійна робота	100	0,1	10
Виконання тестового завдання	100	0,025	2,5
Тема 2. Взаємодія людини та релігії в соціумі			
Робота на семінарському занятті / самостійна робота	100	0,1	10
Виконання тестового завдання	100	0,025	2,5
Розділ 2. Суспільна природа релігії			
Тема 3. Релігія та основні соціальні інститути суспільства			
Робота на семінарському занятті / самостійна робота	100	0,1	10
Виконання тестового завдання	100	0,025	2,5
Тема 4. Християнське віровчення та християнський культ у сучасному українському суспільстві			
Робота на семінарському занятті / самостійна робота	100	0,1	10
Виконання тестового завдання	100	0,025	2,5
Розділ 3. Релігія та суспільство: особливості взаємодії			
Тема 5. Реалізація релігійної толерантності та свободи совісті в українському соціумі			
Робота на семінарському занятті / самостійна робота	100	0,1	10
Виконання тестового завдання	100	0,025	2,5
Тема 6. Роль християнства та видатних історичних особистостей у розвитку духовності українського соціуму			
Робота на семінарському занятті / самостійна робота	100	0,1	10
Виконання тестового завдання	100	0,025	2,5
Екзамен (Екзаменаційне тестування)	100	0,25	25
Разом	100	1	100
Додаткові досягнення з навчальної дисципліни (за наявності) Результати науково-дослідної діяльності здобувача, зокрема за такі активності: – участь у предметних олімпіадах, конкурсах студентських наукових робіт з навчальної дисципліни; – участь у засіданнях наукових гуртків, зокрема в обговореннях у форматі круглих столів, присвячених актуальним темам з навчальної дисципліни; – публікації результатів досліджень у вигляді наукових статей, тез доповідей, а також виступи на наукових конференціях.	До 10 балів		

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

100-бальна система	шкала ЄКТС	Національна шкала	Характеристика вимог та критеріїв оцінювання
90–100	A	Відмінно	Здобувач демонструє глибокі системні знання теоретико-методологічних засад соціології релігії, здатність критично аналізувати соціально-релігійні процеси, взаємодію церкви та суспільства, а також міжконфесійні відносини. Вільно орієнтується в емпіричних даних, соціологічних методах дослідження релігійності та документах. Тестові завдання, семінарські виступи та самостійну роботу виконує бездоганно, демонструючи високий рівень аналітичного мислення, автономії та дотримання принципів академічної доброчесності.
82–89	B	Добре	Здобувач демонструє вільне володіння програмним матеріалом курсу, здатність самостійно систематизувати факти соціологічних спостережень, аналізувати діяльність релігійних організацій як соціальних інститутів та робити аргументовані висновки. Завдання виконує якісно, допускаючи лише поодинокі незначні неточності або технічні похибки, які не впливають на загальний результат.
75–81	C	Добре	Здобувач демонструє достатній обсяг знань з соціології релігії, розуміє специфіку функціонування релігійних систем та інститутів, проте аналіз окремих тем (наприклад, динаміки релігійності молоді чи проблем свободи совісті) може бути недостатньо глибоким. Здатний самостійно виконувати тестові завдання та виправляти помилки після мінімальних уточнень викладача.
67–74	D	Задовільно	Здобувач засвоїв базові соціологічні поняття та категорії (церква, секта, громада, толерантність), відтворює матеріал переважно на репродуктивному рівні. Виконує тестові завдання та семінарські вимоги за зразком, проте допускає помилки в інтерпретації соціальних фактів чи класифікації релігійних течій. Відповіді потребують більшої системності.
60–66	E	Задовільно	Здобувач володіє лише мінімально необхідним порогом знань (ознайомлений із загальними етапами розвитку соціології релігії та основними термінами). Відповіді поверхневі, знання фрагментарні, навички самостійного аналізу соціологічних даних слабкі. Виконання тестів та завдань відбувається за постійної методичної допомоги викладача.
35–59	FX	Незадовільно	Здобувач володіє лише частиною базових знань, чого недостатньо для зарахування дисципліни. Не здатний самостійно орієнтуватися в соціологічній проблематиці релігійних процесів, припускається грубих термінологічних помилок. Надається право на повторне складання контрольних заходів (тестів).
1–34	F	Незадовільно	Повна відсутність знань, ігнорування виконання семінарських завдань і модульних тестів, неявка на екзаменаційне тестування або виявлення грубих порушень академічної доброчесності. Обов'язкове повторне вивчення дисципліни.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: 100-БАЛЬНА, НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
67-74	D	задовільно	
60-66	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

ПОЛІТИКА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Політика щодо термінів виконання завдань та перескладання	З огляду на безпекову ситуацію, повітряні тривоги та перебої з електропостачанням, освітній процес базується на принципах гнучкості та академічної підтримки. Усі завдання виконуються здобувачами в асинхронному режимі без застосування штрафних санкцій чи зниження балів за порушення первинних термінів, якщо затримка зумовлена об'єктивними обставинами непереборної сили. Здавання та перескладання пропущених завдань чи тем здійснюється у зручному для студента темпі протягом семестру за погодженням із викладачем без будь-яких обмежень.
Політика академічної доброчесності	Здобувачі освіти зобов'язані неухильно дотримуватись принципів академічної доброчесності під час виконання усіх видів навчальної, наукової та творчої діяльності. Порушеннями академічної доброчесності вважаються: академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво, необ'єктивне оцінювання та академічне шахрайство. Здобувачам освіти забороняється вдаватися до будь-яких форм академічного шахрайства, зокрема: використовувати під час контрольних заходів заборонені матеріали або технічні засоби; посилаючись на джерела, які не використовувались у роботі; здавати роботи з однаковим змістом, підготовлені різними особами. У разі встановлення порушення академічної доброчесності до здобувача освіти можуть бути застосовані такі заходи академічної відповідальності, як повторне проходження оцінювання (контрольна робота, екзамен, залік тощо), повторне вивчення відповідного освітнього компонента або відрахування з університету.
Політика щодо відвідування занять в умовах воєнного стану	Відвідування навчальних занять здобувачами вищої освіти є обов'язковим відповідно до затвердженого розкладу. <i>Організація освітнього процесу в умовах загрози та повітряних тривог</i> У разі включення сигналу «Повітряна тривога» під час проведення занять у режимі реального часу (Zoom / Google Meet) або перебування в приміщеннях Університету, проведення синхронного заняття негайно припиняється, а всі учасники освітнього процесу зобов'язані перейти до укриттів. Навчальне заняття, перерване через сигнал «Повітряна тривога» або яке не відбулося через її тривалість, автоматично переводиться в асинхронний режим. Відсутність здобувача освіти на синхронній конференції під час повітряної тривоги, відсутності електроенергії або зв'язку не є підставою для виставлення заборгованості чи зниження підсумкової оцінки, за умови опрацювання навчального матеріалу та виконання завдань в асинхронному режимі. <i>Застосування дистанційних технологій та форс-мажорних обставин</i> У разі переходу університету або його окремих структурних підрозділів на навчання із використанням дистанційних технологій через безпекову ситуацію чи інші форс-мажорні обставини, освітній процес регулюється «Положенням про організацію освітнього процесу здобувачів вищої освіти з використанням дистанційних технологій при обмеженні або відсутності фізичного відвідування закладів освіти здобувачами з причин непереборної сили (природні катаклізми, заходи карантинного порядку та інші форс-мажорні обставини) в «Класичному приватному університеті». Формат участі у дистанційних заняттях адаптується до поточних технічних можливостей та умов безпеки здобувачів і викладачів.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основна:

1. Бейлін М. В. Основи наукових досліджень : [навч.-метод. посіб.] / М.В. Бейлін. – Х. : Оберіг, 2012. – 184 с.
2. Ковальчук В. В. Основи наукових досліджень : [навч. посіб.] / В.В. Ковальчук. – 4-е вид., перероб. і допов. – К. : Професіонал, 2007. – 240 с.
3. Колесников О. В. Основи наукових досліджень : [навч. посіб. : для студ. ВНЗ] / О.В. Колесников. – 2-е вид., випр. та допов. – К. : Центр учб. л-ри, 2011. – 144 с.
4. Корягін М. В. Основи наукових досліджень : [навч. посіб.] / М. В. Корягін. – К. : Алерта, 2014. – 622 с.
5. Крушельницька О. В. Методологія та організація наукових досліджень : [навч. посіб.] / О. В. Крушельницька. – К. : Кондор, 2009. – 206 с.
6. Макогон Ю. В. Основи наукових досліджень в економіці : [навч. посіб.] / Ю.В. Макогон. – 2-е вид. – Донецьк : Альфа-прес, 2007. – 144 с.
7. Основи методології та організації наукових досліджень : [навч. посіб. : для студ. ВНЗ] / А. Є. Конверський та ін. – К. : Центр учб. л-ри, 2010. – 352 с.
8. Основи наукових досліджень : [навч.-метод. посіб.] / Р. Крохмальний та ін. – Л. : ЛНУ ім. І. Франка, 2013. – 312 с.
9. Основи наукових досліджень : [навч. підруч.] / В. І. Саюк та ін. – К. : Пед. Думка, 2012. – 144 с.
10. Основи наукових досліджень : методологія, організація, оформлення результатів : [навч. посіб. для студ. ВНЗ] / В. М. Головій та ін. – К. : Хай-Тек Прес, 2010. – 344 с.
11. Пилипчук М. І. Основи наукових досліджень : [підручник] / М. І. Пилипчук. – К. : Знання, 2007. – 272 с.
12. Романчиков В. І. Основи наукових досліджень : [навч. посіб.] / В.І. Романчиков. – К. : ЦУЛ, 2007. – 254 с.
13. Шейко В.М., Кушнарєнко Н.М. Організація та методика науково дослідницької діяльності. Підручник, К., Знання-Прес. – 2002. – 295 с.

Допоміжна:

1. Андрусишин, Б.І., Бондаренко, В.Д. Державно-церковні відносини: історія, сучасний стан та перспективи розвитку. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: 2011. 387 с.
2. Академічне релігієзнавство: Підручник / [За наук. ред. проф. А.Колодного]. — Київ: Світ Знань, 2010. — 862 с.
3. Дюркгейм Є. Первісні форми релігійного життя: Тотемна система в Австралії. К.: Юніверс., 2002. с. 427.
4. Паращевін М. А. Інтегративна роль релігії: історикосоціологічний нарис / М.А. Паращевін. — Київ : Інститут соціології НАН України, 2004. — 152 с.
5. Паращевін М. Релігія та релігійність в Україні. – К.: Інститут політики, ІС НАНУ, 2009.
6. Релігія в контексті соціокультурних трансформацій України. Колективна монографія. / Відп. ред. д.філос.н. Л.Филипович. – К., 2009.
7. Релігія і політика в сучасній Україні / За ред. І. Ф. Кураса. — Київ : Наукова думка, 2000. — 268 с.
8. Рязанова Л. С. Релігійне відродження в Україні: соціокультурний контекст / Л. С. Рязанова. — Київ : Біла криниця, 2014. — 240 с.
9. Свобода релігії та віросповідання в Україні в контексті дотримання міжнародних стандартів з прав людини та основних свобод / Українська Гельсінська спілка з прав

людини; Центр правових та політичних досліджень "СІМ" / Володимир М. Яворський (упоряд.). – Х.: Фоліо, 2005. – 92с

10. Филипович Л. О., Бабій М. Ю., Єленський В. Є., Здіорук С. І., Колодний А. М. Релігія і нація в суспільному житті України й світу / НАН України; Інститут філософії ім. Г.С.Сковороди. Відділення релігієзнавства / Людмила Олексіївна Филипович (ред.). – К.: Наукова думка, 2006. – 287с.

11. Церква і соціальна комунікація: Найголовніші документи Католицької Церкви про пресу, радіо, телебачення, Інтернет та інші медіа (1936-2003) / Український Католицький ун-т; Інститут релігії та суспільства / Михайло Перун (упоряд., наук. ред.), Роман. Скаун (пер. з англ.). – Л.: Видавництво Українського Католицького ун-ту, 2004. – 440с.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ В ІНТЕРНЕТІ

1. www.socis.kiev.ua – сайт центру соціальних та маркетингових досліджень (Київ), викладено багатий емпіричний матеріал (результати соціологічних досліджень, публікації центру, статистичні дані).

2. www.sociology.kharkov.ua – SociologyHall, сайт соціологічного факультету ХНУ ім. В. Н. Каразіна.

3. <http://www.socium.info/library.html> – бібліотека соціологічної літератури.

4. www.uceps.com.ua/ukr/all/sociology (Архів соціологічних даних Українського центру економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова, м. Київ).

5. www.ukrstat.gov.ua (Статистичні матеріали Держкомстату України).

6. <http://www.religio.ru> (Світ релігії).

7. <http://www.interfax-religion.ru> (Інформаційний сайт Інтерфакс релігія).

8. <http://atheismru.narod.ru/> (Розум та віра).

9. <http://www.ateism.ru> (Сайт атеїстів «Людна – важніше за бога»).

10. <http://lib.socio.msu.ru/l/library> (Соціальна природа релігії. Левада Ю.О.).

11. <http://www.atheism.ru/> («Науковий атеїзм»).

12. <http://www.religare.ru/index.htm> (Релігія та ЗМІ).

13. <http://relig.philosophy.ru.ru/> (Інститут релігієзнавства).

14. <http://religion.sova-center.ru/> (Релігія в світському суспільстві).

Більш детальну інформацію щодо, розподіл часу навчальної дисципліни за темами, методів навчання, самостійної роботи наведено у Робочій програмі навчальної дисципліни.